

# התוועדות

כבוד קדושת

## אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



י"ט כסלו, ה'תשל"א

חלק ב – יו"ל לש"פ וישלח, י"ז כסלו, ה'תשע"ז



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה„צמח צדק“

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע



נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת דאברושא

בניהם ובתם

לוי, נחמה, שלום דובער, מרדכי, שניאור זלמן,

משה, ישראל ארי' לייב וניסן

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

גרייזמאן



ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' שמואל שיחי גרייזמאן

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת רבקה שיינא שיחיו פעוונער

ן

בי"ה. ט"ז אדר ב' תשי"ד  
ברוקלין

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ  
מוה"ר שמואל שי שוי"ב

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו עיי הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר בן  
ציון שי שם טוב שד"ר ...

חבילה בפ"ע נשלח לו התניא בפורמט גדול וקטן שהדפיסו בארצוה"ב.  
וכאשר יראה בהוספות שבסופו נשתמשתי בציוניו של אביו ע"ה ז"ל על התניא  
שלו ששלח אלי. וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.



אלי — אג"ק אדמו"ר מהורי"צ ח"ג אגרת תרצו (ע' נא ואילך); ח"ז אגרת ר'שנד (ע' קז),  
ובהנסמן שם. וראה גם ספרו "כתר תורה — תר"ך עמודי אור" (ת"א, תשכ"ג) ע' טז, שם  
מעתיק את מכתבו לרבינו: "מוסר אני במתנה כמה מכתבים מה שקבלתי מאדמו"ר נ"ע בזמנ  
שנת תרצ"ב להכניס אותם בדפוס בין כל המכתבים הנוהגים לצאת. שישאר לזכרון את ביקור  
אדמו"ר נ"ע בעירנו לודמיר המכונה וולאדימיר וואלינסק החרובה יע"א".

ן

מוה"ר שמואל שי שו"ב: גראָצמאַן, לונדון. אגרות נוספות אלי — אג"ק ח"ג אגרת ד'רעח,  
ובהנסמן בהערות שם.

התניא .. שהדפיסו בארצוה"ב: קה"ת — ברוקלין, תשי"ד.

אביו ע"ה ז"ל: מוה"ר אשר שו"ב גראָצמאַן (ראה אודותיו — תולדות חב"ד ברוסיה  
הצא"רית פ"ק (ע' ריב ואילך)); וראה ב"פתח דבר" של רבינו להוספות שבסו"ס תניא הנ"ל,  
שב"לוח התיקון .. נכנסו .. מה שתיקן הרה"ח הווי"ח וכו' הר"ר אשר ז"ל שו"ב גראָצמאַן,  
הוא שעסק בהגהת והו"ל של התניא הוצאת ווילנא תר"ס\*, על גלין התניא שלו, וכ"ק מו"ח  
אדמו"ר אמר לי, אשר, בכלל, יש לסמוך עליו בזה; ובהמשך שם ש"בהוצאת התניא השלימה  
שמכניסם לדפוס .. יבואו ג"כ ציוני מקור תיקונים הנ"ל בפרטיות. וזאת למודעי כאן, אשר ..  
התיקונים בהנוגע להנקודות — הם ע"פ ציוני הרה"ח וכו' הר"א שו"ב גראָצמאַן כו".

בס"ד.

## פתח דבר

לקראת ש"פ וישלח, י"ז כסלו הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק  
מהתועדות י"ט כסלו ה'תשל"א, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ ויצא,  
י"ד כסלו).

\*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכניס עתה לדפוס).

\*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו  
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

## ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר י"ד כסלו, ה'תשע"ז,  
מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"  
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2016 by  
**LAHAK HANOCHOS INC.**

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס  
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237  
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס  
על ידי חיים שאול בן חנה  
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"  
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ואעורר ע"ד השילוח ע"י הרי"ש ש"י פאלמער את הנמצא אצל הרי"מ ש"י אקסעלראָד הערות על התניא וכן אצל הרב זיסלין ואצל אחי הרח"ה האוולין, ות"ח מראש על הטרחה.

בפ"ש כהדו"ש

הרב מנחם שניאורסאהן

ה

[כסלו, הישי"ת]

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהור"מ ש"י

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי וכפי הוראתו מסרתי היום את הביכיל כתבי התניא מהרש"ג ששאל כת"ר להו"ח וכו' מהור"פ ש"י אַלטהויז הנוסע מחר בוקר בשטומ"צ.

ובהזדמנות זו אכפיל שאלתי כי נשאר הביכיל באמצע פל"ג. אולי יש המשך רשימות אלו על שאר הפרקים. מוסג"פ הקונטרס ליט"כ שהו"ל זה עתה והוא לזכות בו את הרבים.

ואחתום בנתינת ת"ח על נתינת הביכיל להעתקה ובטח יאשר קבלתו מהרפ"א ש"י.

בפ"ש הרב טקאָטש ש"י

באיווי כטי"ס

הרב מנחם מ. שניאורסאהן

הר"ש ש"י פאלמער: משיקאָגאָ, ששהה באותה עת באה"ק ת"ו (ראה הנסמן באג"ק שם).

ה

מהור"מ: אַקסעלראָד, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת ב, ובהנסמן בהערות שם. אכפיל שאלתי .. נשאר הביכיל באמצע פל"ג: כ"ה בהעתקה שתח"י ("פל"ג"). וראה אג"ק ח"ג אגרת תעד (אליו; ו' ניסן תש"ט); ומועתק בזה לשלימות הענין:

הגיע לידי סו"ס ביכעל קטן ביאורים על סש"ב שהביא הרי"ש ש"י פאלמער ות"ח כפולה לכת"ר על זה, ובודאי יודיעני אם זהו מביאורי הרש"ג שרשם לעצמו וישנם נוסף ע"ז ג"כ מה שה"י אומר בע"פ בעת הלמוד או שג"ז נכלל בביכעל הנ"ל כי איזה דיוקים שסיפרו לי בשם הנ"ל לא מצאתים בכת"י זה.

כן הביכיל מסתיים באמצע פמ"ד וא"י אם זהו כל מה שנרשם או שחסר הסיום ועל הבירור בכ"ז תודתי נתונה למפרע.

הקונטרס ליט"כ: ה'תש"י (קונטרס עג). נרפס לאח"ז בסה"מ תש"י ע' 93 ואילך.

הרב טקאָטש: דובער. רב ביהכנ"ס ע"ש קנטרוביץ ז"ל וביהכנ"ס אהבת ציון בת"א-יפו, ועסקן לטובת ישיבת תומכי תמימים, אחי תמימים וחדר בני תמימים אשר בת"א. — מלפנים גר בעיר לודמיר, ונכח בעת ביקורו של כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ש, מנ"א תרצ"ב (ראה אגרות

ל. בסיום ספר התניא על כל חלקיו (כולל גם "אגרת הקודש" ו"קונטרס אחרון" שצורפו לספר התניא ע"י בני המחבר), כפי שהוא בדפוסים שלנו — כותב רבינו הזקן: "גם לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה ובכל עיר ועיר .. בכל מנין ומנין", "לחלק המסכתות כו".

ולכן נקבע המנהג, שבכל י"ט כסלו מחלקים את הש"ס, על מנת שכל אחד ואחד יסיים את המסכתא (או המסכתות) שיקבל על עצמו, עד י"ט כסלו הבע"ל.

וכמדובר כבר פעם בארוכה<sup>172</sup>, על יסוד דברי האחרונים<sup>173</sup>, שכיון שמצד צוק העיתים וטירדת הזמן, בעניני קודש או בעניני חול ופרנסה וכו', אין ביכולת כל אחד ללמוד את כל הש"ס במשך השנה, הנה ע"י השתתפות בחלוקת הש"ס, נחשב הלימוד שלומדים באותו "קיבוץ" כאילו כל אחד למד בעצמו כל הש"ס כולו במשך שנה זו — ע"ד הדין בנוגע לשבת, שמלאכה שאי אפשר לעשותה באחד, אלא זקוקים לשנים או יותר משנים, הרי זה נחשב כאילו כל אחד עשה כל המלאכה כולה<sup>174</sup>. ולכן, מסתמא יחלקו עתה ה"כרטיסים", וכל הרוצה ישתתף בחלוקת הש"ס זו, על מנת לסיים לא יאחר מ"ט כסלו הבא.

ויה"ר שיהי' הלימוד אצל כל אחד מתוך שמחה וטוב לבב,

וכפי שאומרים בנוסח ה"הדרן": "כשם שעזרתי לסיים מסכת זו, כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם",

ועד שע"י שיהי' "תלמודו בידו"<sup>175</sup>, אזי יוצאים לקבל פני משיח צדקנו וללמוד תורתו של משיח, שהיא נעלית יותר שלא בערך לגבי ה"תורה שאדם למד בעולם הזה" (כדאיתא בקה"ר<sup>176</sup>), אבל אעפ"כ, כדי לזכות ללמוד תורתו של משיח, צ"ל מעין זה בעבודה בזמן הגלות — לימוד התורה, ואז הנה "שכר מצוה מצוה"<sup>177</sup>, "שמשכרה נודע מהותה" (כדברי רבינו הזקן<sup>178</sup>), שגם השכר הוא מעין המצוה, ולכן ההכנה ללימוד תורתו של משיח, שילמד תורה את העם כולו, היא — ע"י לימוד התורה בזמן זה<sup>179</sup>.

ובנוגע ללימוד התורה הרי הדין הוא שכל רגע פנוי צריך למלא בלימוד התורה, והיינו, שאע"פ שכבר למד כו"כ שעות ביום זה, ואפילו

172) ראה גם שיחת י"ט כסלו דאשתקד

(176) רפ"ב. פי"א, ח.

סל"ג (תו"מ חנ"ח ע' 364). וש"נ.

(177) אבות פ"ד מ"ב.

173) נסמנו באג"ק ח"ד ע' קצו בהערה.

(178) תניא פל"ט (נג, א).

174) ראה שבת צג, א.

(179) ראה לקו"ת ואתחנן ו, ג. שה"ש כב,

(175) פסחים נ, א. וש"נ.

ד. ובכ"מ.

אם הוא יודע כבר כל התורה כולה — מוטל עליו החיוב דלימוד התורה בכל הרגעים הפנויים שיש לו במשך היום (כמבואר בהלכות תלמוד תורה<sup>180</sup>), ולעשות זאת מתוך הרחבת הדעת, שאז תהי' גם התורה באופן נעלה יותר.

וזו תהי' ההכנה והכלי להיות אח"כ במעמד ומצב ד"וכל בניך לימודי הוי"מ<sup>181</sup>, שפירושו (במפרשי התנ"ך<sup>182</sup>) "כאילו יהיו תלמידי המקום ב"ה", תלמידי ה' ותלמידי משיחו — בגאולה האמיתית והשלימה בביאת משיח צדקנו, שילמד תורה כל העם כולו, תורתו של משיח, וכפירוש רש"י על הפסוק<sup>183</sup> "ישקני מנשיקות פיהו", שיגלה "סוד טעמי ומסתר צפונותי", בקרוב ממש.

\* \* \*

לא. כרגיל בכל שנה ושנה — עורכים גם סיום על מסכתא בקשר ובשייכות להתוועדות זו.

ואע"פ שבלאה"כ הרי זו התוועדות שמחה של מצוה, כיון שזהו לזכרון נס שנעשה לאבותינו, נס שנעשה לרבו (ורבו מובהק)<sup>184</sup>,

ויתירה מזה — ע"ד מ"ש בהגדה: "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים", וכמדובר כמ"פ<sup>185</sup> הפירוש בזה ע"פ נגלה — דלכאורה מאי קמ"ל?! — שאין זה ענין שנעשה בעבר, גאולה שהיתה ל"אבותינו", ובדרך ממילא לא נמצאים בגלות עתה, אלא הפעולה של אותה גאולה ישנה גם בזמן הזה, ופועלת גם עתה (לא בדרך ממילא, אלא) מחדש, וכפי שמבאר הרגצ'ובי<sup>186</sup> הנפק"מ בזה בנוגע להלכה,

מ"מ, בענינים של קדושה רוצים תמיד להוסיף, ועד"ז בנדו"ד — להוסיף שמחה על שמחתו.

ובפרט בנוגע לענין שרבינו הזקן מקשר עם גאולתו — סיום הש"ס, ועד"ז גם סיום מסכתא שכל אחד למד לעצמו, שעיי"ז נעשה סיום כל הש"ס כולו ביום זה עצמו, כי, אפילו אם אחד סיים את המסכת שלו ביום שלפנ"ו, או יומיים לפנ"ז וכו', הרי סיום כל הש"ס תלוי בכך

(180) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ר"ז. (184) ראה שו"ע או"ח סרי"ח ס"ו ובמג"א וש"נ. (181) ישע"י נד, יג. (182) מצו"ד עה"פ. (183) שה"ש א, ב. (184) סק"ט. (185) ראה גם תו"מ חל"ט ע' 374. וש"נ. (186) נסמן בלקו"ש י"ט כסלו שנה זו (לקו"ש ח"ה ע' 173) בהערות.

ג

בי"ה, בי דר"ח אד"ר, תשי"ח

הרה"ח הווי"ח אי"א עוסק בצ"צ נוי"מ וכו'  
מהור"מ שי' אקסלרד

שלום וברכה.

במענה על מכתבו

א) ת"ח על הבטחתו לשלוח את ביאורי התניא. ולמותר להכפיל מה שכתבתי מתחילה — שזהו ע"מ להחזיר. ובודאי כבר שלח באחריות. ומובן שכל ההוצאות שבוה עלי לסלקם. דואג אני קצת שעדיין לא נתקבל. ואולי נתאחר בשילוחו.

... באיחולי כטי"ס

מ. שניאורסאהן

ד

כב טבת תשי"ט

הווי"ח אי"א נוי"מ עוסק בצ"צ וכו' מהור"מ שי'

שלום וברכה.

על של עתה באתי להסגי"פ קונטי' לכד"ט, מכי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ומכי ממתנה ישראל. ובאשר כ"ז הוא הוא דבר השווה לכל נפש, בטח ישתדלו בזה בפרסום המתאים.

בהמשך למכתבי מר"ח כסלו וי"ב טבת, עוה"פ אבקש ע"ד הפייש לאחי שי,

ה

מצילום האגרת. נכתבה על נייר המכתבים של מחנה ישראל. נדפסה בתשורה (קוק, תשנ"ח). מהור"מ שי' אקסלרד: תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת ב, ובהנסמן בהערות שם.

ד

נדפסה בקונטרס "צדיק למלך" ז ע' 97 ואילך. מהור"מ: גורארי', תל אביב. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"א אגרת ז'תית, ובהנסמן בהערות שם.

קונטי' לכד"ט: = קונטרס לכ"ד טבת. והוא לקו"ד לקוט כח. נדפס בלקו"ד ח"ג תקא, א ואילך. מכי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: ע"ד חלוקת הש"ס — נדפס באג"ק שלו ח"י אגרת ג'שסד (ע' סא ואילך).

ומכ' מנחנה ישראל: ע"ד הנ"ל — נדפס ב"ימי מלך" ח"ב ע' 686. למכתבי מר"ח כסלו: אג"ק ח"ג אגרת תיח. הפ"ש לאחי: הווי"ח אי"א נוי"מ ובעל מדות ישראל ארי' ליב.

לי, כמובן ע"מ להחזיר, תי"ח כפולות מראש, ויהי ממזכי הרבים. וכן אם יש אצלו איזה ענינים, הערות ספורים וכו' בנוגע לשש"ב, אסיר תודה אהי לו אם יודיעני עדכ"ז בהקדם האפשרי.

המחכה למכתבו בתודה למפרע  
לאלתר לתשובה — לאלתר לגאולה

### מ. שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

## ב

ב"ה. חג הגאולה ה'תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נוי"מ הרה"ח  
הר"מ שי' אַקסעלרָאָד

שלום וברכה.

מכתבו בעתו נתקבל ובינתיים בטח הגיעום פ"ש מפורטת מכאן ע"י הו"ח אי"א וכו' הררמיג והררא"ק שיחיו.

נודעתי אשר נמצאו תח"י העתק בי' הרר"ש גרונם ז"ל על התניא. ובאשר שזה מכבר מחפשים אחריהם (בקשר עם הוצאה חדשה של התניא ע"פ צווי כ"ק מו"ח אד"ש), אסיר תודה מאד אהי לכת"ר, אם יואיל להמציאם לכאן באופן המתאים. ומובן אשר הוצאות הכרוכות בזה הם על חשבונך.

בתודה למפרע ובברכת חג הגאולה וכ"ט,

### הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

וכן אם יש אצלו איזה ענינים .. בנוגע לשש"ב כו': ראה גם אג"ק ח"ח שם.  
יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

## ב

נדפסה ב"ימי תמימים" כרך א' ע' 220. — אודות אגרת זו, ראה גם אג"ק חכ"א אגרת ז'תתיט (בתאריך זה; להר"מ גורארי' — "מוסג"פ מכ' להרר"מ שי' אַקסלרָאָד, ונא לזרוז במילוי בקשת"י).  
חג הגאולה: י"ט כסלו.

הר"מ שי' אַקסעלרָאָד: תל אביב. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ה אגרת א'תפו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת ג. ה.

הררמיג והררא"ק: הר"ר משה גורארי' והר"ר אליעזר קרסיק.  
בי' הרר"ש גרונם ז"ל על התניא .. להמציאם לכאן: ראה גם לעיל אגרת א, ובהנסמן בהערות שם. וראה בהמשך לזה (ע"ס התאריכים) — לקמן אגרת ג. אג"ק ח"ב אגרת שלו (ס"ד). ח"ג אגרת תיח. לקמן אגרת ד. אג"ק ח"ג אגרת תעד. לקמן אגרת ה.  
יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שיסתיים לימוד כל המסכתות כולם, ובמילא, כשמסיימים עתה אחת המסכתות — לאו דוקא המסכתא האחרונה שבש"ס — נמצא, שבזה מסיימים לימוד כל הש"ס כולו.

[ולהעיר מהכלל ד"אין סדר למשנה וסתם ואחר כך מחלוקת היא" וכיו"ב — שיש בזה חילוק בין "חדא מסכתא" ל"תרי מסכתות"<sup>187</sup>, ואין כאן המקום להאריך בזה].

ובכן: אחת המסכתות שלעת-עתה לא נערך עלי' סיום ברבים (מפני כמה טעמים) היא מסכתא עבודה-זרה, ולכן יערך עתה סיום על מסכת זו — לבאר הדברים הן ע"ד הנגלה והן ע"ד הדרוש או ע"ד החסידות, ובפרט שזהו ענין שיש לו שייכות לימינו אלו, כפי שיתבאר לקמן.

ולהעיר, שאע"פ שסיום המסכת הוא בסיפור מעשה — הרי נוסף על המדובר כמ"פ שגם סיפור בתורה הוא חלק בתורה<sup>188</sup>, שהיא מלשון הוראה<sup>189</sup>, ועאכו"כ סיפור שמופיע בחלק ההלכה שבתורה, ועד לסיום וחותם של מסכת שלימה, הנה סיפור המעשה בכל פרטיו בא בהמשך לדין שהובא לפני<sup>190</sup>, וגם מזה יש מה ללמוד — בנוגע לדין זה עצמו, או בנוגע לדינים אחרים.

לב. מסכת עבודה זרה מסיימת בדין סכין שאינה כשרה — כדברי המשנה<sup>190</sup>: "הסכין, שפה והיא טהורה", ומוסיף בגמרא: "ונועצה עשרה פעמים<sup>191</sup> בקרקע .. ובקרקע שאינה עבודה (קשה) .. לאכול בה צונן" (אבל דבר רותח אסור לחתוך בה עד שיגעילנה כו'<sup>192</sup>, כדי להוציא גם הבלוע בסכין).

וראי' לדבר שמדובר אודות אכילת צונן — "כי הא דמר יהודה ובאטי בר טובי הוו יתבי' קמי' דשבור מלכא, אייתו לקמייהו אתרוגא, פסק אכל, פסק והב לי' לבאטי בר טובי, הדר דצה (נעצה) עשרה זימני בארעא פסק הב לי' למר יהודה", ומזה מוכח שבשביל לאכול צונן (כבנדו"ד — אתרוג) צריך לנעוץ הסכין עשרה פעמים בקרקע (אפילו סכין קטנה (כבירושלמי), שבה רגילים לחתוך אתרוג, אם אין זה מצב של עניות, שאין סכין מיותר, ולכן צריך להשתמש בסכין גדולה).

לג. הביאור בהמשך סיפור הגמרא, "אמר לי' באטי בר טובי,

(187) ראה ב"ק קב, סע"א. וש"נ. (190) ע"ז עה, ב.  
(188) ראה זח"ג קנב, א. (191) לא רק שלש פעמים, כמ"ש  
(189) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בירושלמי (וראה תורה הסכין).  
בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב. (192) פרש"י.

וההוא גברא לאו בר ישראל הוא? אמר לי, מר קים לי בגוי ומר לא קים לי בגוי. איכא דאמרי אמר לי אידכר מאי עבדת באורתא,

— (א) שבאטי הוצרך ליטול ולאכול את האתרוג שנתן לו שבור מלכא, דאלי"כ הי' נחשב למורד במלכות<sup>193</sup>, וא"כ, יש בזה חשש של פקו"נ, ולכן יעבור ולא יהרג<sup>194</sup>. משא"כ מר יהודה, שהי' מ"קמאיי"מ<sup>195</sup> ש"מסרי נפשייהו אקדושת השם<sup>196</sup> (אפילו כשאננם מחוייבים בכך), לא הי' אוכל את האתרוג בשום אופן, מבלי להתחשב בפקו"נ. ולכן: בשביל באטי — אסור לשבור מלכא לוותר על כבוד המלכות<sup>197</sup> ולעשות עבורו מלאכה של נעיצת הסכין בקרקע, אלא רק בשביל מר יהודה, שלולי זאת, הי' מוסר נפשו שלא לאכול האתרוג (ולא הקדים ליתן תחילה למר יהודה — כדי שיוכלו ללמוד דין<sup>198</sup> שבשביל באטי אסור למלך לוותר על כבוד המלכות).

(ב) שהאיסור של הסכין הי' (לא מצד בליעת מאכלות אסורות,

193) ובמכ"ש וק"ו מחיוב מיתה ל"מאן דמחוי במחוג קמי מלכא" (חגיגה ה, ב), ועאכו"כ כאשר המלך טורח וחותר עבדו חתיכת אתרוג, והוא אינו אוכלו. וע"ד שמצינו בגמרא (מגילה יג, סע"ב) בנוגע לטענת המן אודות בני"ש ש"דתייהם שונות מכל עם, ש"מבזו לי' למלכות", ש"אפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן, זורקו ושותהו, ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן, חובטו בקרקע ואינו שותהו".

194) ואין בזה איסור כלל — שהרי אפילו בענינים שיש בהם חיוב דיהרג ואל יעבור, אם "עבר ולא נהרג.. מפני שעבר באונס אין מלקין אותו כו" (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"ד), ועאכו"כ בענינים שבהם נאמר יעבור ואל יהרג. 195) ברכות כ, א.

196) ומצד גודל מעלת המס"נ דרב יהודה — הנה "כי הוה שליף חד מסאני" אתי מיטרא" (אע"פ שבנוגע ללימוד התורה היו גדולים ממנו).

197) שגדלה מעלתו כו' — כמובן מזה ש"מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייעא" (ברכות נח, א), כולל גם בנוגע למלכי אומות העולם, כדי לידע כיצד להתנהג עם מלכי ישראל. וע"ד דברי הגמרא (שם) "לעולם ישתדל אדם לרוץ.. אפילו לקראת מלכי

אומות העולם, שאם יזכה יבחין כו".

198) וע"ד שמצינו בכ"מ בש"ס, ולדוגמא: "משיחתו של רבן גמליאל למדנו שני דברים" (סוכה כא, ב), וע"ד בנוגע ללימוד מענין של הנהגה, וכדברי רבי עקיבא: "פעם אחת נכנסתי אחר ר' יהושע לבית הכסא ולמדתי ממנו ג' דברים וכו', אמר לו בן עזאי, עד כאן העזת פניך ברבך, אמר לו, תורה היא וללמוד אני צריך" (ברכות סב, א).

[וכמדובר פעם בארוכה (ראה שיחת ש"פ

ראה תש"ל — לקו"ש ח"ד ע' 50) —

שלכאורה אינו מובן: למה הוצרך בן עזאי לוותר על ענין הצניעות ולראות הנהגתו של ר"ע כדי לידע הדין — הרי הי' יכול לשאול אותו? ומה שתירצו שלא הי' לו ספק בענין מסויים, ולכן לא הי' לו מה לשאול — אינו מחוור, שהרי הי' יכול לשאול בדרך סתם, ולבקש שילמדו ההלכות השייכות לענין זה. ונתבאר בזה, ע"פ הכלל שמצינו בגמרא במסכת בבא בתרא (קל, ב) "אין למדין הלכה לא מפני לימוד וכו", ולכן, גם אם הי' שומע ממנו ההלכה, לא הי' יכול להיות בטוח בזה, כל זמן שאינו רואה זאת במעשה — מעשה רב". וכיון ש"תורה היא וללמוד אני צריך" בוודאות גמורה — הנה בליית ברירה, מוכרח להסתפק בלימוד ההלכה, אבל כשיש ברירה לידע מ"מעשה רב" — הלך אפילו למקום

## הוספה

### א

בי"ה, יום ד' כח תשרי תש"ד

כבוד הרה"ג והרה"ח ווי"ח אי"א נבון ומשכיל וכו'

מהורש"ד שי זיסלין

שלום וברכה!

חפצי ורצוני זה מכבר להו"ל את התניא בתוספת הגהה ועם מ"מ, הערות קצרות, קיצור הצ"צ, הגהות אדני"ע, מכי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ע"ד התניא וכו', כמובן בהסכם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ואחרי אשר ישים עינו על מהדורא זו טרם נתינתה לדפוס. וזה איזה משך זמן אשר התחלתי בקבוץ החומר ועיבודו.

והנה אמרו לי אשר אצל כת"ר נמצאו רשימות שיחות וביאורי המשפיע

ר' גרונם ז"ל (ואולי גם מאחרים) בעת למדו התניא.

פה מצאתי ביאור תניא להנ"ל מתחיל "פ"א וצ"ל דהא תנן אל תהי רשע כו' התירוץ ע"ז נת' בפ"ג דכרשע... "ומסיים בפ"א "ואולי י"ל שהשמחה בנפש הוא להיפך ממה שלמע' וצ"ע". אח"כ באים קטעים בפמ"ג ועוד. וע"פ דברי הר"א שי' פאריז הוא מה שהעתיקו ממה שהי' הרשי"ג ז"ל רושם לעצמו, אבל כמה מתלמידיו היו מניחים על הכתב כל מה שהי' מביאר בתניא בעת למודו עמם וזה לא נמצא פה. ואפשר ישנם אצל כת"ר או אצל מיודעיו. ואם ימצאם

### א

מצילום האגרת.

מהורש"ד שי' זיסלין: תל אביב. אגרת נוספת אליו — אג"ק ח"ח אגרת ב"שע. בתוספת הגהה ועם מ"מ, הערות קצרות: נדפסו לאח"ז, מאוצר רשימותיו של רבינו, בקונטרסי "מ"מ, הגהות הערות וקצרות לסש"ב" — קה"ת, תשנ"ה ואילך. וראה "פתח דבר" לקונטרס הראשון, ובהנסמן שם.

קיצור הצ"צ, הגהות אדני"ע, מכי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ע"ד התניא: נדפסו לאח"ז בספר "קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים" — קה"ת, תש"ח.

רשימות... ר' גרונם ז"ל.. בעת למדו התניא.. ימצאם לי: ראה גם אג"ק ח"ג אגרת תי, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת ב, ובהנסמן בהערות שם. וראה בהמשך לזה — אג"ק שם אגרת תיח. לקמן אגרת ד.

פה מצאתי ביאור תניא להנ"ל מתחיל "פ"א.. ומסיים בפ"א: ביאור זה ("הארון"), שנעתק בשעתו בקופיר ע"י ר"א פאריז (ראה גם אג"ק ח"ג אגרת תרצג. ח"ח אגרת ב"תקעג (ע' שכ)), נדפס לאח"ז (בשילוב העתקות שונות מביאור נוסף — "הקצר", וראה לקמן אגרות הבאות) בספר "ביאור על התניא — מהמשפיע הרה"ח ר' שמואל גרונם אסתרמן ז"ל" — קה"ת, תשע"ו. וראה הנסמן שם ב"פתח דבר".

אודות מציאות כזו שהיא בין יהודי לגוי: בסיום המסכת — עבד שמעוכב גט שחרור, ואעפ"כ אסור בנכרית (לדעת רש"י. וגם לדעת התוס' שמותר בנכרית, הרי יש ענינים שבהם אסור, כיון שאינו עבד בכל הפרטים, אלא רק "קצת עבד"<sup>205</sup>); ובהתחלת המסכת — "גרים גרורים".

לו. ונסיים בדבר טוב: "עידיהן" — "מאן גרים להו תברא, עדות שהעידו בעצמן" (ביום הדין שעבדו לעבודת כוכבים בעולם הזה).

המשך השיחה — ההוראה מהסיפור ששבור מלכא וויתר על כבוד המלכות והטריח את עצמו לשמש את מר יהודה, בגלל היותו ירא-שמים עד כדי מס"ג — נכלל בשיחה המוגהת הנ"ל.

ועד שזכה שענין זה נעשה סיום המסכתא, ומזה למדים דין בנוגע לסכין "לאכול בה צונן".

וכן יזכנו ה' ויצליחנו — שלא זו בלבד שנתירא מ"רותחין", אלא גם מ"צונן":

ישנם יהודים שטוענים שכאשר מדובר אודות עבירה שהיא בבחינת "רותחין" — יש להתיירא ממנה; אבל עבירה שהיא בבחינת "צונן", שנעשית מתוך קרירות ("קאָלטערהייט") — לא תזיק לו וגם לא לחבירו כו'.

ובכן: הגמרא שוללת זאת ואומרת: נעץ את עצמך ("שטעק זיך אַרײַן") בקרקע עשר פעמים, ובלבד שלא תאכל בסכין שאינה כשרה אפילו "לאכול בה צונן"!

מדובר אודות אכילת דבר המותר, אלא צריך רק לחותכו בסכין של איסור. ואעפ"כ אומרים לו, שצריך לנעצה בקרקע, ולא רק פעם אחת, ולא רק שלש פעמים, אלא "עשרה פעמים", ורק אז יכול לאכול חתיכת האתרוג.

וענין זה נעשה ה"סיום" של הלכות עבודה זרה, ומזה באים לקיום היעוד "והיתה להוי' המלוכה"<sup>102</sup>, "והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"<sup>100</sup>, ועד — "אין עוד מלבדו"<sup>34</sup>, בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

\* \* \*

אלא) מצד בליעת בישולי נכרים (דיש לפרש שכאן סכינו מיוחד לפירות וכיו"ב הבא לקינוח, כרגיל בעשירים), וכיון שטעם האיסור דבישולי נכרים הוא "משום חתנות", "בנותיהן", הרי אצל באטי שהי' עבד שמעוכב גט שחרור שמותר בנכרית (לדעת התוס'), לא שייך האיסור דבישולי נכרים (וגם לדעת רש"י שאסור בנכרית, הרי אין טעם והכרח לשמרו מ"סייג" לאיסור זה, בה בשעה שאינו נזהר בהאיסור עצמו) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ט ע' 31 ואילך<sup>199</sup>.

לד. ויש לקשר זה עם התחלת המסכתא:

התחלת המסכתא היא: "לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים וכו'" — "אידיהן" (באל"ף), שפירושו "שבר" ("תברא"), שזהו ענין העונש, או "עידיהן" (בעי"ן), "עדות שהעידו בעצמן" — ביום הדין שעבדו לעבודת כוכבים בעולם הזה<sup>200</sup>,

ובהמשך הגמרא<sup>201</sup>: "לעתיד לבוא באין עובדי כוכבים ומתגיירין .. גרים גרורים (מאליהן מתגיירין, ואנן לא מקבלינן, דמשום גדולתן דישראל קא עבדי), ומניחין תפילין וכו'", אבל בסופו של דבר, "כל אחד מנתק מצוותו והולך, שנאמר<sup>202</sup> ננתקה את מוסרותימו וגו'" (ע"ד מ"ש לעיל מיני<sup>203</sup> שהקב"ה מנסה את אוה"ע באמרו להם: "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה .. והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר<sup>202</sup> ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו").

כלומר: ישנה מציאות של "גרים גרורים", שזהו מעמד ומצב שבין יהודי לגוי; הוא לא יהודי, וגם לא גוי, אלא מעמד ומצב שבינתיים.

לכאורה, ע"פ דין, מי שנתגייר, אינו יכול להתחרט, וא"כ, ממה

שהוא היפך הצניעות כו', כדי ללמוד הנהגה ממעשה בפועל (ראה גם עין אליהו לע"י ברכות שם).

ועד"ז בנרוד: כאשר שבור מלכא ישב יחד עם מר יהודה ובאטי בר טובי, היתה לו הזדמנות לברר כמה הלכות, ולכן התנהג במיוחד בסדר זה (שנתן תחילה לבאטי, ורק אח"כ נעץ את הסכין בשביל מר יהודה), כדי לבחון את תגובתו של מר יהודה, שיעיר לו אם עשה כדבעי או שלא כדבעי — הן בנוגע

לנתינת בישולי נכרים לבאטי בר טובי (בגלל ש"לא קים לי בגוי" או בגלל מה ש"עבדת באורתא"), והן בנוגע לויתור על כבוד המלכות ע"י עשיית מלאכה דנעיצת הסכין. (199) לשלימות הענין — ראה גם שיחת ש"פ מקץ ס' ואילך (לקמן ע' ...).

(200) פרש"י שם.

(201) ג, ב (ובפרש"י).

(202) תהלים ב, ג.

(203) ג, א.

נפשך: אם הוא גר — ישראל הוא; ואם לאו — הרי הוא גוי. ואעפ"כ מצינו כאן מעמד ומצב בינתיים — שנתגיירו מאליהן, אבל לא קיבלו אותם, וע"פ משמעות דברי הגמרא — נשאר גוי, ואכן מתברר אח"כ שהם מבעטין ויוצאין, ולכן לא שייך אליהם השכר דלעתיד לבוא (אבל אילו היו גרים ע"פ דין, היתה להם שייכות גם לשכר דלעתיד לבוא, שהרי הענין ד"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"<sup>204</sup> כולל גם גרים שהכניסום תחת כנפי השכינה החל מזמנו של אברהם אבינו).

לה. ועד"ז מצינו דבר הדומה לזה בסיום המסכתא — בשייכות לסיפור אודות באטי בר טובי:

אע"פ ש"באטי בר טובי ברמות רוחי" לא שקיל גיטא דחירותא", הרי לשיטת רש"י ה' לו דין של ישראל, שאסור בנכרית<sup>205</sup>.

והנה, אע"פ שכאשר ישראל בא על נכרית רח"ל, אזי הדין שהבן הולך אחר האם<sup>206</sup>, כך, שהבן הוא בפשטות גוי, מ"מ, מצינו חידוש ברמב"ם הלכות איסורי ביאה<sup>207</sup> (וכמדובר כמ"פ שהרגצובי<sup>208</sup> עושה מזה שיטה והלכה שלימה), שעל זה אומר הכתוב<sup>209</sup> ("לא תתחתן עם גוי") כי יסיר את בנך מאחריי", שמסיר אותו מלהיות אחרי ה'".

ובהקדים — שהלשון "יסיר" שייך כאשר לוקחים דבר ממקום אחד ומעבירים אותו למקום אחר. ולכאורה, על מי שייך לומר "כי יסיר את בנך מאחריי":

בנוגע לבן ישראל עצמו שבא על הנכרית — הרי הוא נשאר "ישראל" גם לאח"ז; יש לו אמנם צרות צרורות, כדברי הגמרא<sup>210</sup>: "קשורה בו ככלב כו' בעולם הזה כו' לעולם הבא", אבל הוא נשאר ישראל, ובמילא לא שייך לומר על זה "כי יסיר גוי".

ואילו בנוגע לולד הנולד מן הנכרית — כיון שהולד הולך אחר האם, הרי הוא מלכתחילה גוי, ושוב לא שייך לומר עליו "יסיר".

ועל זה מבאר הרמב"ם, שהפירוש ד"יסיר את בנך מאחריי" הוא — "שמסיר אותו מלהיות אחרי ה'".

ויובן ע"פ דברי הגמרא במסכת יבמות<sup>211</sup> בנוגע לאברהם (שעסק

204) סנהדרין ר"פ חלק.  
205) ראה לקו"ש שם.  
206) יבמות יז, רע"א. וש"נ. הובא  
207) ואתחנן שם.  
208) סוטה ג, ב. ע"ז ה, א.  
209) ק, ב.  
210) וראה צפע"נ עה"ת פינחס ע' רסב.  
וראה לקו"ש ח"ח ע' 157 הערה \*54.

204) סנהדרין ר"פ חלק.  
205) ראה לקו"ש שם.  
206) יבמות יז, רע"א. וש"נ. הובא  
207) ואתחנן שם.  
208) סוטה ג, ב. ע"ז ה, א.  
209) ק, ב.  
210) וראה צפע"נ עה"ת פינחס ע' רסב.  
וראה לקו"ש ח"ח ע' 157 הערה \*54.

בלהט בגיור גויים<sup>212</sup>), שנאמר לו<sup>213</sup> "והקימותי את בריתי גו' להיות לך לאלקים וזרעך אחריד": "מאי קא מזהר לי' רחמנא, הכי קאמר לי', לא תנסב עובדת כוכבים (לפי תיקון ה"צענזור"<sup>214</sup>) ושפחה, דלא ליזיל זרעך בתרה", כיון שולד הנולד מן השפחה ומן העכו"ם הרי הוא כמותם, ועל זה מזהיר הכתוב ש"זרעך" ישאר "אחריך", ולא "אחרי הגויים".

ופירוש דברי הגמרא — שכאשר נולד וולד מן הנכרית אין זו לידה של גוי סתם, ותו לא מידי; זהו זרע שהי' צריך להיות "זרעך", אלא שהוא גרם שזרע זה לא יהי' ("זרעך) אחריך", אחרי האב, אברהם אבינו, אלא יהי' גוי, רח"ל!

ועל זה כותב הרמב"ם שם דברים מאויימים: "עון זה, אע"פ שאין בו מיתת ב"ד, אל יהי קל בעיניך (וכפי שמביא בהלכה שלפנ"ז<sup>215</sup> ש"עונשו מפורש בדברי קבלה וכו'"), אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו, שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אע"פ שהוא ממזר, והבן מן הכותית אינו בנו, שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי ה'".

ולכאורה: מה פירוש ש"מסיר אותו מלהיות אחרי הוי" — הרי הוא נולד מלכתחילה גוי?!

אך על זה אומר הרמב"ם: לא! ולד זה הי' צריך להולד יהודי, אלא שהוא עשה מיהודי — גוי רח"ל!

בדרך כלל אין מציאות כזו; מי שנולד יהודי — הרי זה אבוד!... "אע"פ שחטא (איזה חטא שיהי') ישראל הוא"<sup>216</sup>; אך ישנה מציאות אחת ויחידה באופן היוצא מן הכלל — הבא על הנכרית, שהולד הולך אחריי', ועל זה "מזהר לי' רחמנא: לא תנסב כו', דלא ליזיל זרעך בתרה", שלא יהי' "מסיר אותו מלהיות אחרי ה'".

וזהו שלדעת ה"איכא דאמריי" השיב שבור מלכא לבאטי בר טובי על טענתו "וההוא גברא לאו בר ישראל הוא": "אידכר מאי עבדת באורתא" (שקיבל השפחה כו') — שאין זה איסור סתם, אלא איסור ש"יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו.. שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי ה'".

וזהו הקשר שבין סיום המסכת להתחלתה — שבשניהם מדובר

212) ראה לך לך יב, ה ובפרש"י. סופרים).  
213) לך לך יז, ז.  
214) וצ"ל: "לא תנסב גוי" (עיין דקדוקי  
215) ה"ו.  
216) סנהדרין מד, רע"א.